

Antoni Mironowicz
(Białystok)

Ksiądz Grzegorz Sosna

Postać księdza Grzegorza Sosny zasługuje na szczególną uwagę, chociaż jego curriculum vitae niewiele się różni od życiorysów wielu duchownych prawosławnych na Białostocczyźnie. Duchowny ten swoje obowiązki duszpasterskie łączy jednak z działalnością naukową, publicystyczną i społeczną.

Grzegorz Sosna urodził się 30 kwietnia 1939 roku we wsi Szernie pod Orlą. Jego rodzice, Maria i Anastazy, mieli tu gospodarstwo rolne. Los spowodował, że przez pierwsze lata życia wychowywała go tylko matka. W Malinnikach i Orli G. Sosna kończył szkołę podstawową. W latach 1953-1957 był uczniem Liceum Ogólnokształcącego z białoruskim językiem nauczania w Bielsku Podlaskim. Po uzyskaniu świadectwa maturalnego, we wrześniu 1957 r. wstąpił do Prawosławnego Seminarium Duchownego, a w październiku 1959 roku został przyjęty w poczet studentów Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie.

Jeszcze jako student w 1960 r. ożenił się z Antoniną Troc, która wkrótce stała się dla niego podporą w pracy duszpasterskiej. Z małżeństwa tego przyszło na świat dwoje dzieci: Ałła i Aleksander. W tym samym roku ówczesny biskup wikarny diecezji warszawsko-bielskiej Bazyli udzielił mu święceń kapłańskich. Godność prezbitera Grzegorz Sosna uzyskał w dniu święta Zaśnięcia NMP w warszawskiej cerkwi na Woli. Pierwsze kroki w duszpasterstwie ksiądz Grzegorz Sosna stawiał w parafii Kalników w województwie przemyskim. O swojej pierwszej pracy ks. Sosna powie w jednym z późniejszych wywiadów: "Żyli tam inni ludzie, inny był język, inna kultura. Żyli nadal mimo, że był to już rok 1960 pod wrażeniem tego nieszczęścia jakim była akcja "Wisła". A przecież prowadząc pracę dusz-

pasterską nie sposób nie wejść w życie ludzi. Zacząłem więc sięgać do tradycji, do podłoża, wnikać w sens ludzkich trosk".

Zainteresowanie historią Cerkwi ks. Grzegorz Sosna pogłębił, gdy został skierowany do parafii w Kodniu nad Bugiem. Tragiczna historia Cerkwi prawosławnej i jej wiernych na tym obszarze wpłynęły na wybór pracy magisterskiej: *Podłoże, na którym kształtowała się idea unii kościelnej w Polsce pod koniec XVI wieku*. Przez sześć lat ks. Grzegorz Sosna zbierał materiały, by w 1966 r. obronić pracę magisterską w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. W tym czasie był wikariuszem proboszcza parafii w Siemiatyczach. O swoim powrocie na Białostoczczyznę powiedział na łamach prasy: "Ciągnęło mnie na Białostoczczyznę. Na Białostoczczyźnie przetrwało prawosławie w formie, która nie straciła swego oblicza. Chciałem badać naszą historię i historię naszej wiary". Rzeczywiście, od czasu powrotu, na łamach wydawnictw cerkiewnych i białoruskich opublikował setki artykułów o historii parafii prawosławnych. Stale pisuje do "Wiadomości Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego" i "Cerkiewnego Wiestnika". Jego nazwisko często pojawia się na łamach "Niwy", "Przeglądu Prawosławnego" i "Czasopisu". Szczególnie cenne są monografie poszczególnych parafii prawosławnych, wykorzystywane przez wielu badaczy dziejów Cerkwi i regionu.

Podczas pobytu w Siemiatyczach gromadził materiały do rozprawy doktorskiej. W tym celu penetrował liczne biblioteki i archiwa w kraju i za granicą. Na terenie parafii zainicjował budowę nowej plebanii i odbudowę cerkwi Wniebowstąpienia Pańskiego w Ciechanowcu. Za swoje zaangażowanie zdobył szacunek i zaufanie parafian.

W 1987 r. metropolita Bazyli przeniósł ks. Grzegorza Sosnę do Ryboł, gdzie kontynuuje po dziś dzień swoje prace badawcze, aktywnie działa społecznie, duchowo wspiera odradzający się po 1989 r. ruch białoruski. Jako badacz dziejów Białostoczczyzny na łamach "Kuriera Porannego" w 1992 roku mówił na temat stanu świadomości narodowej swych parafian: "Ludzie określali się jako "tutejsi", bo inaczej nie mogli. Te ziemie przechodziły z rąk do rąk. Mieszkańcom tutaj przypisywano wówczas, za każdym razem, inną narodowość. "Tutejszość" to niwelowała (.;.). "Tutejszość" wywodzi się z kultury ruskiej. Była ona podstawą do powołania kilku narodowości. W przypadku Białostoczczyzny była to narodowość białoruska. Mimo, że dzisiaj większość wyznawców prawosławia deklaruje się jako Polacy, to moim zdaniem ich rodowód jest niepolski".

Ostatnie lata w życiu ks. G. Sosny były okresem wyężonej pracy i wielu sukcesów. Ukazały się bowiem *Bibliografie parafii prawosławnych na Białostoczczyźnie. Bibliografie...* składają się z czterech serii: alfabetycznej, chronologicznej, osobowej i demograficznej. Pierwszy tom części alfabetycznej ukazał się w 1984 r., a następne w 1991 i 1993. Trzy tomy bibliografii zawierają około 8 tysięcy pozycji i są zaopatrzone w indeksy osobowe i

Ksiądz Grzegorz Sosna.
Fot. z prywatnych zbiorów autora.

geograficzne. Część chronologiczna, wydana w 1985 roku, jest podstawowym przewodnikiem po zespołach źródeł do dziejów parafii prawosławnych, podobnie jak tomy części alfabetycznej po literaturze przedmiotu. Uzupełnieniem części chronologicznej stał się wykaz dokumentów wydanych w osobnej pozycji pt.: *Kościół prawosławny na Białostocczyźnie w ocenie władz II Rzeczypospolitej*. W części osobowej bibliografii zatytułowanej: *Wykaz hierarchii i kleru oraz opiekunów cerkiewnych Kościoła prawosławnego na Białostocczyźnie*, podane są informacje o duchowieństwie i starostach cerkiewnych. Część demograficzna bibliografii została wydana w osobnym tomie. Zawiera ona zestawienia ilości chrztów, ślubów i zgonów na podstawie ksiąg metrykalnych parafii prawosławnych. Wszystkie pozycje bibliograficzne ks. Grzegorza Sosny są poprzedzone wprowadzeniami wyjaśniającymi możliwości wykorzystania poszczególnych tomów oraz charakteryzującymi bazę źródłową.

Dotychczasowi recenzenci wysoko ocenili ogrom pracy włożonej przez ks. G. Sosnę. Za działalność duszpasterską duchowny doczekał się licznych nagród cerkiewnych, za działalność społeczną zdobył uznanie wśród ludzi.

Sens jego działalności zawiera jego osobiste wyznanie — jakże charakterystyczne dla tej postaci: "Cała moja praca duszpasterska jakby mnie nakłaniała do zajmowania się historią". Dla ks. G. Sosny historia Cerkwi pozwala zrozumieć postawy współczesnych jego parafian. Jego marzeniem jest, by wierni lepiej rozumieli dogmat, kulturę i historię Cerkwi prawosławnej.

Ważniejsze publikacje ks. Grzegorza Sosny:

Ks. Grzegorz Sosna, *Bibliografia parafii prawosławnych na Białostoczczyźnie, Część alfabetyczna*, Białystok 1984, s. 199; *Część chronologiczna*, Białystok 1985, s. 250; *Część osobowa*, Białystok 1986, s. 191; *Część alfabetyczna. Suplement I*, Ryboły 1991, s. 298; *Część demograficzna*, Ryboły 1992, s. 159; *Część alfabetyczna, Suplementu*, Ryboły 1993, s. 192; Ks. Grzegorz Sosna, *Kościół prawosławny w ocenie władz II Rzeczypospolitej. Wybór dokumentów*, Ryboły 1991, s. 120.